

58.

Rafila Ilovan

**Program experimental de integrare școlară
a elevilor de gimnaziu remigranți
cu dificultăți de învățare
la limba și literatura română**

Colecția Paedagogia

**presa
universitară
clujeană**

Rafila Ilovan

**Program experimental
de integrare școlară a elevilor de gimnaziu remigranți
cu dificultăți de învățare la Limba și literatura română**

Rafila Ilovan

**Program experimental
de integrare școlară a elevilor de gimnaziu
remigranți cu dificultăți de învățare
la Limba și literatura română**

PRESA UNIVERSITARĂ CLUJEANĂ

2023

Colecția *Paedagogia* este coordonată de Mușata Bocoș

Referenți științifici:

Prof. Univ. Dr. Mușata Bocoș

Conf. Univ. Dr. Ramona Răduț-Taciu

ISBN 978-606-37-1789-5

© 2023 Autoarea volumului. Toate drepturile rezervate. Reproducerea integrală sau parțială a textului, prin orice mijloace, fără acordul autoarei, este interzisă și se pedepsește conform legii.

Tehnoredactare computerizată: Cristian-Marius Nuna

Universitatea Babeș-Bolyai

Presa Universitară Clujeană

Director: Codruța Săcelean

Str. B.P. Hasdeu nr. 51

400371 Cluj-Napoca, România

Tel./fax: (+40)-264-597.401

E-mail: editura@editura.ubbcluj.ro

<http://www.editura.ubbcluj.ro/>

CUPRINS

PREFAȚĂ	11
CAPITOLUL I	
Dificultăți de învățare – abordare multidisciplinară	13
I.1. Dificultățile de învățare – precizări terminologice	14
I.2. Repere etiologice ale dificultăților de învățare	18
I.3. Tipologii ale dificultăților de învățare	23
I.4. Sferele de manifestare ale dificultăților de învățare	30
I.4.1. Sfera cognitivă	30
I.4.2. Sfera afectivă	36
I.4.3. Sfera relațională	37
I.5. Particularitățile elevilor cu dificultăți de învățare	38
CAPITOLUL II	
Integrarea școlară în abordare multidisciplinară: educațională, managerială și legislativă	41
II.1. Integrarea școlară și educația integrată	41
II.2. Incluziunea și educația incluzivă	47
II.3. Integrare școlară. Incluziune în școală	50
II.4. Procesul segregării și cel al integrării școlare	52
II.5. Legislația privitoare la integrarea școlară	54
II.6. Principiul „Normalizării”	62
II.7. Formele integrării și modele de organizare a învățământului din perspectivă integraționist-incluzivă	66
II.7.1. Modelul cooperării școlare, valorificată ca suport al integrării și al incluziunii	68
II.7.2. Modelul organizării de clase speciale în școlile de masă	69
II.7.3. Modelul utilizării de spații și resurse de instruire speciale, în școlile de masă	69

II.7.4. Modelul itinerant	70
II.7.5. Modelul comun	70
II.8. Etape implicate în procesul de integrare	71
II.8.1. Etapa de sensibilizare a mediului școlar	71
II.8.2. Pregătirea cadrelor didactice	71
II.8.3. Tranziția (din punct de vedere educațional, curricular, managerial)	71
II.8.4. Evaluarea procesului de integrare	72
II.9. Resursele integrării	73
II.9.1. Elevii și profesorii – actorii procesului didactic	73
II.9.2. Relația familie-școală	75
II.9.3. Profilul profesorului de sprijin	76
II.9.4. Școala și managementul școlii	77
II.10. Integrarea – provocare pentru sistemul educațional	78
II.11. Reintegrarea	82

CAPITOLUL III

Migrația și remigrația	85
III.1. Migrația – definire și delimitări conceptuale	85
III.2. Tipuri de migrație	86
III.2.1. Migrația internă și migrația externă	86
III.2.2. Migrația temporară și permanentă	87
III.2.3. Migrația forțată și migrația voluntară	88
III.2.4. Migrația legală și migrația ilegală	88
III.2.5. Migrația spontană și migrația contractuală	88
III.2.6. Migrația proactivă și migrația reactivă	89
III.2.7. Migrația economică și migrația politică	89
III.3. Migrația de revenire (remigrația). Realitatea actuală a fenomenului	90
III.3.1. Tipologia remigrației	95
III.4. Profilul familiilor remigrante	96
III.4.1. Nevoile umane ale membrilor familiei	98
III.4.2. Nevoile de bază ale copilului ca membru al familiei	99

III.5. Efectele migrației de revenire asupra copilului	103
III.5.1. Efectele asupra implicării copiilor în activitățile școlare	103
III.5.2. Efectele directe și indirecte asupra rezultatelor școlare	104
III.5.3. Factori de risc și factori benefici în performanță	105

CAPITOLUL IV

Organizarea și realizarea cercetării pedagogice pe tema „Program experimental de integrare școlară a elevilor de gimnaziu remigranți cu dificultăți de învățare la Limba și literatura română”

107	107
IV.1. Motivarea alegerii temei	107
IV.2. Tipologia cercetării efectuate	109
IV.3. Întrebarea de cercetare	111
IV.4. Finalitățile cercetării: scopul și obiectivele	111
IV.5. Instrumentul principal al cercetării: ipoteza cercetării	112
IV.6. Variabilele implicate în cercetare	113
IV.7. Eșantionarea	115
IV.8. Coordonatele spațiale și temporale ale cercetării	116
IV.8.1. Locul de desfășurare a cercetării	116
IV.8.2. Perioada de cercetare	117
IV.9. Sistemul metodelor de cercetare	118
IV.9.1. Experimentul psihopedagogic	118
IV.9.2. Metoda observației sistematice	118
IV.9.3. Metoda anchetei	119
IV.9.4. Metoda focus-grup-ului	120
IV.9.5. Metoda testelor	122
IV.9.6. Metoda studiului de caz	122
IV.9.7. Metoda analizei produselor activității elevilor	122
IV.9.8. Metoda cercetării documentelor școlare	123
IV.10. Sistemul instrumentelor de cercetare	123
IV.10.1. Chestionarul	124
IV.10.2. Ghidul de interviu	124
IV.10.3. Testul	125

IV.10.3.1. Testul de înțelegerea textelor	126
IV.10.3.2. Testul de vocabular	126
IV.10.3.3. Testul de sintaxă	126
IV.10.4. Fișa de înregistrare a progresului școlar	127
IV.10.5. Grila de observație	127
IV.10.6. Sense of Community Index II (SCI-II)	127
IV.11. Etapele cercetării	127

CAPITOLUL V

Etapa preexperimentală 129

V.1. Etapa cu valoare preconstatativă	129
V.2. Etapa cu valoare constatativă	132
V.2.1. Scop și obiective	132
V.2.2. Testul inițial	132
V.2.3. Rezultatele testului inițial	133
V.2.4. Focus-grupul	134
V.2.5. Analiza cantitativă și calitativă a datelor obținute	137
V.2.5.1. Date privind opiniile cadrelor didactice	137
V.2.5.2. Analiza rezultatelor testului inițial și stabilirea dificultăților cu care se confruntă elevii remigranți	141
V.2.6. Eșantionul de subiecți	142
V.2.6.1. Cadre didactice	142
V.2.6.2. Elevi remigranți	146
V.2.7. Eșantionul de conținut	151

CAPITOLUL VI

Etapa experimentală 152

VI.1. Scopul și obiectivele etapei experimentale	152
VI.2. Descrierea programului experimental de integrare școlară a elevilor de gimnaziu remigranți cu dificultăți de învățare la Limba și literatura română	152
VI.2.1. Caracterizarea generală a programului	152
VI.2.2. Curriculumul programului	156
VI.3. Prezentarea studiilor de caz	170

CAPITOLUL VII	
Etapa postexperimentală	197
VII.1. Aplicarea testului sumativ	197
VII.2. Centralizarea informațiilor obținute la focus-grup	198
VII.3. Analiza comparativă a rezultatelor	200
VII.4. Interpretarea rezultatelor cercetării	202
VII.4.1. Prezentarea și analiza datelor studiului experimental	202
CONCLUZII	208
BIBLIOGRAFIE	219
ANEXE	228

PREFAȚĂ

Lucrarea „**Program experimental de integrare școlară a elevilor de gimnaziu remigranți cu dificultăți de învățare la limba și literatura română**” abordează în contexte educaționale formale, o tematică mai puțin explorată în literatura de specialitate, deși este izvorâtă din realitatea educațională actuală. Problematika analizată a fost inspirată de experiența didactică și de viață proprie, precum și de interesul comun al comunității profesionale a cadrelor didactice și al comunității științifice pentru identificarea și înlăturarea dificultăților întâmpinate de elevii remigranți în cadrul sistemului educațional românesc.

Astfel, lucrarea își propune o abordare educațională a impactului remigrării asupra elevilor de gimnaziu, realizată în contexte educaționale formale, în studiul limbii și literaturii române. Ea este organizată în șapte capitole distincte (**CAPITOLUL I, DIFICULTĂȚI DE ÎNVĂȚARE – ABORDARE MULTIDISCIPLINARĂ, CAPITOLUL al II-lea, INTEGRARE ȘCOLARĂ ÎN ABORDARE MULTIDISCIPLINARĂ: EDUCAȚIONALĂ, MANAGERIALĂ ȘI LEGISLATIVĂ, CAPITOLUL al III-lea, MIGRAȚIA ȘI REMIGRAȚIA, CAPITOLUL al IV-lea, ORGANIZAREA ȘI REALIZAREA CERCETĂRII PEDAGOGICE PE TEMA „PROGRAM EXPERIMENTAL DE INTEGRARE ȘCOLARĂ A ELEVILOR DE GIMNAZIU REMIGRANȚI CU DIFICULTĂȚI DE ÎNVĂȚARE LA LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ” CAPITOLUL al V-lea, ETAPA PREEXPERIMENTALĂ, CAPITOLUL al VI-lea, ETAPA EXPERIMENTALĂ, CAPITOLUL al VII-lea, ETAPA POSTEXPERIMENTALĂ**). În aceste demersuri de cercetare pedagogică s-au investigat variabile educaționale de interes pentru tema abordată și operaționalizate, astfel încât să poată fi măsurate cu ajutorul unor metode și instrumente de cercetare adecvate care au cuprins atât instrumente preluate din literatura de specialitate, cât și instrumente originale, de concepție proprie.

Școala contemporană, fiind o școală a mării diversități interindividuale, este o școală incluzivă, iar categorizarea dificultăților de învățare trebuie să

reflecte această diversitate, precum și diversitatea suportului educațional de care elevii au nevoie. Varietatea de dificultăți de învățare cu care se confruntă elevii în anumite perioade îi împiedică pe aceștia să înțeleagă noile achiziții, să parcurgă un proces de învățare eficient, să realizeze o cunoaștere școlară la un nivel calitativ corespunzător, să parcurgă eficient un proces de formare și dezvoltare a personalității sale.

Mesajul educațional al lucrării este acela că este important să conștientizăm că orice elev poate avea dificultăți de învățare, într-un anumit moment, la o anumită disciplină, la o anumită activitate sau la mai multe și că aceste dificultăți pot fi cauzate de diverși factori. Dificultățile de învățare nu indică un coeficient de inteligență scăzut și pot marca întregul parcurs școlar al elevilor (un an școlar sau mai mulți) sau pot fi prezente pentru o perioadă scurtă de timp. De asemenea, este extrem de important atât managementul dificultăților de învățare, cât și managementul prevenirii acestora, prin strategii adecvate contextelor în care ele apar.

În ceea ce privește integrarea și incluziunea, în România, există proiecte legislative care evidențiază importanța menținerii în sistemul educațional a elevilor cu dificultăți de învățare, precum și importanța sprijinirii acestora în procesul formării și devenirii lor. Însă, realitatea arată că, adesea, cele două concepte se confundă, atât în abordările teoretice, cât și în practica școlară, precum și că integrarea se realizează cu dificultate, fiind obstacolată de factori obiectivi și subiectivi.

La momentul actual, în România există două sisteme de învățământ: sistemul educației de masă, în care există elevi cu dificultăți de învățare și sistemul educației speciale, în care există elevi cu dizabilități și în care se operează cu programe școlare special proiectate. Totuși, adesea se constată că dificultățile de învățare sunt confundate cu dizabilitățile, fapt care afectează practicile educaționale și curriculare. De asemenea, se constată adesea existența fenomenului segregării, în sensul că elevii cu dificultăți de învățare sunt marginalizați și sunt considerați o categorie-problemă. În fapt, elevii cu dificultăți de învățare este necesar să fie sprijiniți să le gestioneze și să le depășească, făcându-se apel la instrumente didactice adecvate. Un astfel de instrument este și programul nostru de intervenție destinat depășirii dificultăților de învățare în studiul limbii și literaturii române.

Integrarea structurală a devenit prioritară în România, însă în școala românească este nevoie de mai multă deschidere (din partea, persoanelor, grupurilor, comunităților, instituțiilor, agenților educaționali și sociali etc.) și acceptanță pentru procesul de integrare socială, culturală și identificativă, deoarece încă se mai constată tendințe și cazuri de marginalizare și segregare în special în spațiul școlar, dar și în cel social.

În privința remigrării, din studiul realizat rezultă că unele cazuri sunt cunoscute ca remigrare hotărâtă, altele ca remigrare forțată. Încadrarea într-o situație sau cealaltă ține de contextul european, de nevoile și de profilul familiilor remigrante. Deși factorii traumatogeni reprezintă, în mod categoric, un mare risc pentru remigranți, se constată și factori benefici oglindiți în performanța școlară, precum limba străină pe care o stăpânește elevul și care îi conferă încredere în sine și o stare de independență constructivă.

ISBN: 978-606-37-1789-5